

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1965 ч.
НОВАРЬ

5

ПЯТНИЦА

№ 262 (6279).

Өртөз 2 көп.

Марий автономнуг Совет
Социалисттик республиканы

Ленин ордени-биле
шаңнаар дугайында

ССРЭ-нин Дээди
Совединин

Президиумунун
ЧАРЛЫ

Улус ажил-агыйын хөгжүдө-
рияге чедип алган чедиишкин-
нери дээш Марий Автономнуг
Совет Социалисттик Республи-
каны Ленин ордени-биле шаң-
наар.

ССРЭ-нин Дээди Совединин
Президиумунун Даргазы
А. МИКОЯН.

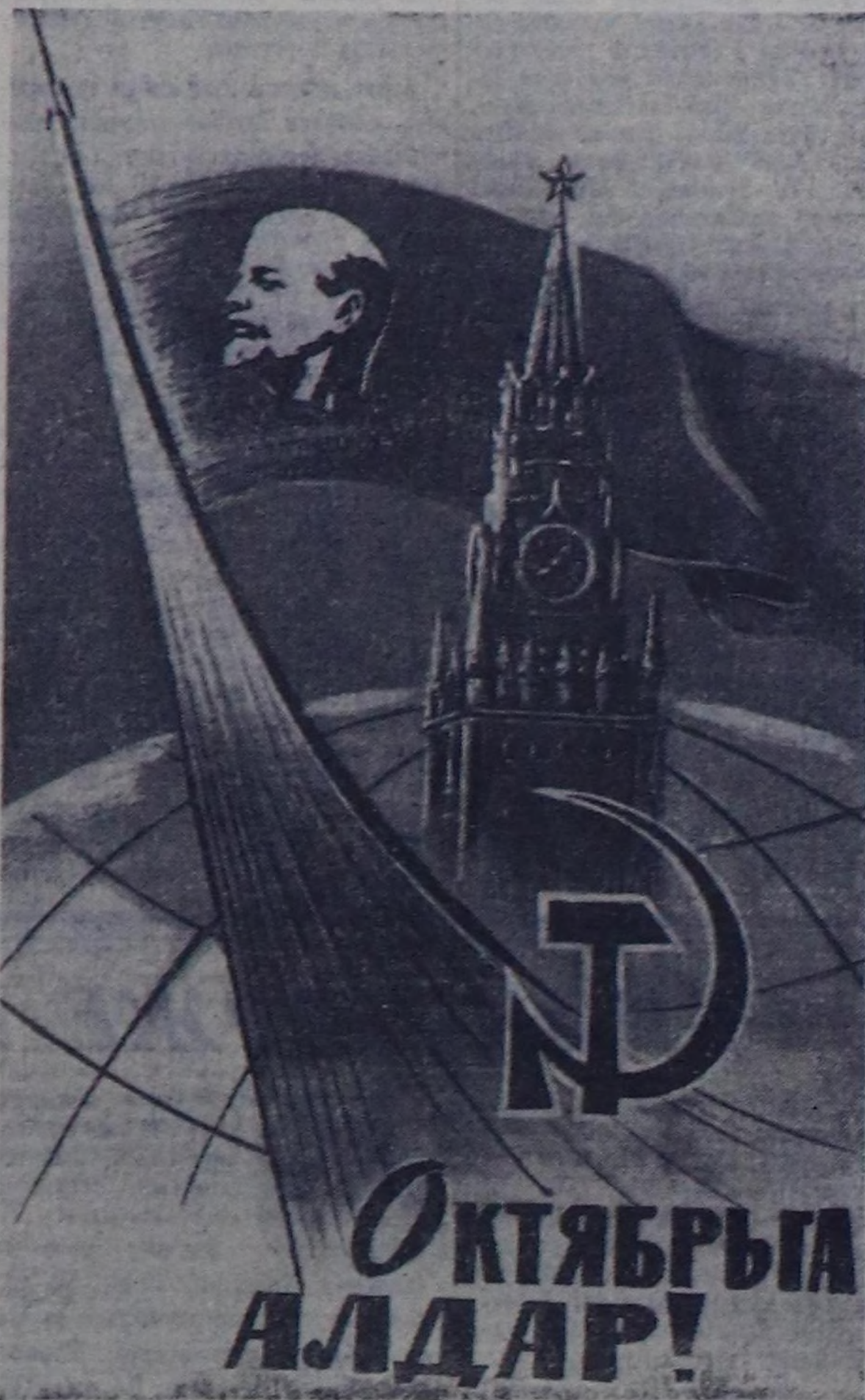
ССРЭ-нин Дээди Совединин
Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.

1965 чылдың ноябрь 3.

ВЦСПС-ТЕ ЧӨВҮЛӨЛ
ХУРАЛ

МОСКВА, ноябрь 3. (СЭТА-нын
иорр.). Профессионал эвилелдеринин
Төп Комитеттеринин болгаш чөвүлө-
деринин даргаларынын чөвүлө-
хуралы ВЦСПС-ке болган. ВЦСПС-
тин секретары В. И. Проторов,
И. М. Владыченко, Н. Н. Романов
ол хуралга илеткелдер кылган.
ВЦСПС-тин чедип пленумунун соол-
да профэвилелдеринин ажилынын
практиктик айттыргаларынын дуга-
йында ВЦСПС-тин даргазы В. В.
Гришин аада чүве туттаалан.

Чурукчу С. Новомлинскийнин чураан плакады.
СЭТА-нын фотохрониказы.

Сентябрь Пленумун шиитпирлерин—амыдыралга

Чолаачылар бригадалык канчаар
тургузуп, кайдыг аргалыг амыдал
турарымыз эш-өр-бө-бө-бө-бө-
байр бээр дир. Ындыг айттыргыча маң
калдында харылаары берге. Ычан-
гаш «Шың» солунун дамчыттыр
боттарымыз дуржулгаарымыз чаң-
гыс ажилдыг эш-өр-бө-бө-бө-
деп болган алган кижилер.
Чолаачы болуп үр амыдалдым.
Совет беш чылда №1 АТА-да
ажылдап тур мен. Тываның орута-
ры-биле чус-чус километрин эртп,н,
бо уекин дургуздаа септеге хуусаа-
зын аразын узандыр дээш демисе-
жип, резина дугуй, бекзин болгаш
аккумулятор камналганын чедип ап
кедип. Бодумунд хөй чыл дуржул-
гамны бригадала кады амыдалап ту-
рар эштеримге күзөлдүм-биле дам-
чыдып турар мен. А олар куш ажил-
дыг бүдүрүчүлүүн улам бедидип,
бодунд эдилээн автомобильге
камналда дээш демисекип туралар.
Ооң амыдала бистик бригадалык
бүдүрүлгөч көргүзүлгөри дыкка
өөрүчүг. Амы уеде мен бодум бо-
лаш узуртканым бригада 7 чыл пла-
нын шаг-ла доозулган, 1965 чыл-
дың үзүлүде кирген. Бис орта ме-
нергеиш, амыдала темпизин
кошкатпай келген бис! Октябрь
байырлаадыга холбайтыр бистик
бригаданы бүдүрүлгө чериниң ши-
лчир Кызыл амыллы биле шайнаан.
Бо чедиишкиннер чайгаар чедип
кедбэн. Бригада кесижунеринин
техниканы кый билери, мурнакчы чо-
лаачыларын дуржулгаарыны прак-
тиктик ажилда амыдала келгени
биске улуг дузаны чедирген. Ре-
спубликада сураалыг Ооржак Кара-
шах, Николай Пилипчук болгаш ос-
келеринд-даа дуржулгаарыга чан-
чыгып ап келген бис. Бистик бир кол
ажылмыс — септекилер-биле сы-
ры харылаагыс болур. Машина би-
чик-ле үрелге берсе оларын-биле до-
раан харылаар бис. Эдилелин

хуусаады четкен кезектерин олчаан
окуттыптайн, катан эде кылгаш,
ажылгаарын чедип ап, ооң ачы-
зы-биле септегеге хереглээр хөрөң-
гиден камналгалыг аларган бис.
Техниктиг көрүлде графикин сагы-
нышаан, дүрбүлүп чоруур бүгү ке-
зектерин чаа үс-биле чаап турар
бис. Машинаны амаа туруушкунун
болдурбазыга ооң чотторунд үс
шүүрүн эки кадалаары чутула. Ол
дээрке кезектерин болгаш агре-
гаттарын ажилда хуусаады узан-
дыр аларган берген.
Бистик ол дуржулгаарымыз коллек-
тивте өске бригадалар база дээрп
турар. Амы уеде автоажил-агыйда
200 хире кижилер мурнакчы болуп, 12
кижи коммунисттик куш-ажылдыг
шайылычылар деп атты чедип алган.
Бодумунд хуула дуржулгаарыдан
техниканы камныг эдилээрине эрге-
жик чутула мындаг саналым база
бар. Камна машина дөш өрү үнүп
ораа, катерге үс куду агып бады
баарга мурнуу кезектерин ынчан ку-
ргай бээр. Ычангааш катерге үс
үрүлгүч 1—1.5 см деңгееге ап чо-
руур база эки. Ол арганы шүптү
ажылдап турар бис.
Партия ТК-нын сентябрь. Плену-
мунга бүдүрүлгөлерин экономика
кулавырларын четге ажилдаара,
бүгү коллективтик инициативичи чо-
руу улуг ролдул болур деп айткан.
Пленумун шийтпирлерин бис ханы
өөрөмнишаан, оругалыг болгаш
камналгалыг ажилдаарының баркур-
лавырларын ажиллаар сурулганмы
салган бис. Ол талазы-биле чамдык
практиктик башынар база кылдын-
ган.
Тормозтарын болгаш электри де-
ригилерин камныг эдилелдин үрүлгү-
ч хайгаарал турар бис. Тываның
кадым-берт оруктарына черле техник-
камыг эки эдилелге эргөжөк чутула.
Техниктиг хайгааралды кошкатпа-
зын бистик орууустук байда.

Чолаачы бүдүрүлгөдөн негеп турар.
Ол бүгүн сагып келгенин бистик
ооң-ооң чок амыдалаарымыз
хандырган.
Чоокта чаа бистик дыкка хөй чо-
лаачыларым автоажил-агыйда оза-
ндак чок амыдалаары дээш тускай
демектер-биле шайылычтар. Олар
автомобильди эдилээрин болгаш ку-
дуну шимчээшкенин чурумун
эки билдир дээрзин ол факт бадыт-
кап турар.
АТА-нын хөй-нिति ажилында бис-
тик бригадалык кесижунерин эки
киржип турар. Мээң бодумга №1
автоажил-агыйдык коллектив улуг
бүдүрүлгө көргүзүп, партия-курне
жүжүгүнө, партия-курне контро-
люга дузалаар болуктуң болгаш
месткомун кесижунерге солгаан.
СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунд
шиитпирлерин амыдалга боттанды-
рар дээш ажил-агыйдыг бүгү арга-
курлавырларын долдур ажиллаар
деп сурулганмы салган бис. Чыл пла-
нын хуусаа бетинде күзүлгө дээш
автоажил-агыйдыг бүгү коллектив-
тин хуулазын үзүлгө киржиш
шайдаар бис!

А. КРАСИЛЬНИКОВ,
чолаачыларын коммунисттик
куш-ажыл бригадалык
узуртукчуу.

Ленинниң тургусканы, Совет Эвилели- ниң алдарлыг Коммунисттик партиязы делгерезин!

(СЭКП ТК-нын Октябрь Кыйгырыларындан)

СЭКП-НИН XXIII СЪЕЗДИЗИНГЕ УЛУГ ОКТАБРЫГА УТКУШТУР

Куш-ажылчы улуг тишелгелер

СЭКП ТК-нын март Пленумунд шийтпирлерин амы-
далга боттандырышаан, Россия Федерациязының көд-
дээ ажил-агыйдыг ажил-ишчилери бо чылын мал
ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдөдирин,
малдык болгаш куштун продуктуларын бедидерин чедип
алган, ооң түңкелинде республика күрүнеге сүт, чуур-
га болгаш дүк садарының чыл планнарын хуусаа бе-
тинде күзүсткен.
Эрткен чылдың хамаарышкан үзүнге бодаарга, бо
чылдың ноябрь бирге чедир 3.7 миллион тонна сүтү
хөйну садап ап, азы нитизинде 19.5 миллион тонна
сүтү садып алган.
5.8 миллиард чуургааны, азы эрткен чылдың бо үс-

зинге бодаарга 1.3 миллиард чуургааны хөйну садып
алган. Дүк садып алырың планы күзүстенип турар.
Картофель садып алырының чыл планы база күзүс-
тегинен. Күрүнеге алды миллион ажыг тонна картофел-
ди саткан.
СЭКП-нин XXIII съездининге таланттыг умжурары-
га белеткенишаан, Россия Федерациязының көдээ
ажыл-ишчилери ам боттарының күженишчилерин мал
ныштагылаарының чедиишкинниң чорударыңче, мал
ажылының продуктуларын бүдүрерин улам ыңай асту-
реринче, 1966 чылдың чакы тарылгазынга эки белет-
кениринче угландырып турар.

Байырлап
бүдүүзүнде

Барыын-Хемчик районун ажил-
ишчилери СЭКП-нин XXIII съезди-
нинге болгаш Октябрь байырлаагыга
белеткит ужуражыр дээш куш-
ажылчы көдүрүлүшкүн-биле ажил-
дап туралар. Күрүнеге тараа, дүк,
сүт саар чыл планы чедиишкинниң
күзүстенин, ам эрт садарының
планын күзүсээр дээш демисел
ажыл-агыйтарда калбарган. «Шек-
пээр» совхоз он айларын түнелти-
де эрт планын 94 хуу күзүстекенин
демдээр. Бо ажилда-биле черге-
дештир шээр болгаш бода мал тарып
боозадыры органиастыг чоруп кел-
ген. Хой тарып боозадыры ноябрь
1-ге чедир район 75, «Барлык» со-
хоз 104 хуу күзүстекен. «Большевик»
колхоз 160 инеэнин 150-нин, «Бар-
лык» совхоз 600 инекти тарып боо-
задыр турган 721 инекти тарып боо-
заган.

Белир чылдын үзүринин арылга-
ры органиастыг агаалар. Үзүри-
биле «Большевик» колхоз 100,
«Шекпээр» совхоз 99, «Барлык» со-
хоз 98 хуу хандырткан. Кол та-
раа кулауларын-биле деңге, сула,
чинге тараа арылгаарының база
агелер берген. Картофель дүжүдү эки
ажааттыган. Районун совхозтары
болгаш колхозтары көдээ ажил-агый
машиналарын септедери-биле «Сель-
хозтехника» каттыжышканынын
Барыын-Хемчик салбырының септе-
ге мастерскаларын сөөртү чедип
агаалар. Бо ажилды ажил-
агыйлар Октябрь байырлаагынын бе-
тинде доозар сурулганмы салган.

Х. НЕСТИКЕН.

Комсомолец Николай Глухов-
тун одын Туваның районултур
колхозинда хуула-биле
адап турар. Ол амык-баа болза,
ажылынга ынак, мергежилдиг чо-
закчык. Парта, табуретка, буфет
шайылыгы кылдыр нарын ажилдар-
ны безин ол ам кочке эки кылдып
турар аларган, мындагыш аада
дөрткү разрядты тыыскаан. Чыл
платкы декабрь 20-ге чедир бурун
күзүсдирин Николай хуулаан.

Чурукчу: Н. Глуховтун ажил-
дап турары.
Фото: С. Феоктистовтун.

Тишлекчи хоорайлар

Чалгайжы дм ла
талазы-биле байыр-
лап журнуң республи-
ка чарыжыга
Россия Федерация-
зының чедип хоорай-
лары тишлекчилер
болган. ВФСР-ниң
Коммунал ажил-
агый министрство-
зунун коллегиязы
болгаш коммунал-
амыдала бүдүрүл-
гелеринин ажилчы-
нарын профэвиле-
линиң ТК-зының
президиуму бо чы-
лын үшкү кварта-
лында чарыжыг
түңкел үндүргөн.
РФСР-ниң Ми-
нистрлер Чөвүлө-
лиң болгаш ВЦСПС-
тин шийтпир Кызыл
тугун болгаш бирги
акша шаңналын Төп

Европа зоназының
талазы-биле Волго-
град, Ярославль бол-
гаш Новосибирск
(Тула область) хоорай-
лары тыыскаан.
Сибириниң болгаш
Уралдың зоназынга
Омск, Нижний Та-
гил (Свердловск об-
ласть) болгаш ийи
кварталды улаштыр
бирги чери алган

башкир нефтичилер-
ниң Октябрьск
хоорайы тишлекчи-
лер болган. Мурнуу
чүктүң хоорайлары-
ның аразына Крас-
нодар улуг чедииш-
кини болган. Аңаа
база шийтпир Кы-
зыл туку болгаш
бирги акша шаңнал-
ды тыысыр дээн.

хөвөң садарының планын кажангы-
зындан-даа эрте күзүстекен. Ол дээр-
ге чүртүг экономиказынга чутула
ужур-дузалыг.
Узбек, Туркмен, Базах, Таджик,
Азербайжан ССР-лерин колхозтары

Хөвөң ажилды районнарын көд-
дээ ажил-агыйдыг ажил-ишчилери
СЭКП ТК-нын март Пленумунд
шиитпирлерин боттандырыр дээш де-
мисептишаан, кайтамчытыг че-
диишкини чедип алган, күрүнеге

хөвөң садарының планын кажангы-
зындан-даа эрте күзүстекен. Ол дээр-
ге чүртүг экономиказынга чутула
ужур-дузалыг.
Узбек, Туркмен, Базах, Таджик,
Азербайжан ССР-лерин колхозтары

Бүгү республикаларда районна-
рын, колхозтарын болгаш совхозта-
рын хөй нуруулар чар ажилынын бе-
дик кулауларыга үндөлдөш, эки
дүжүтү астурун. Бо чылын бедик
шынарлыг хөвөң алыган. Садып
алдыган хөвөңниң нити хөмчээли-
ниң 80 ажыг хууун бирги сорт кыл-
дыр хуулап алган.

Күрүнеге хөвөң садары түгүлчүлө-
вишаан.
Партиянын XXIII съездининге
куш-ажылчы бедик кылдыр хөвөң
тарылгалыг районнарын көдээ
ажыл-агыйдыг ажил-ишчилери ам-
гы уеде кол кичээлгеин хөвөң ажаап
алышынып доозарынче болгаш
кедир чылын бедик дүжүтү алып
дээш эргөжөк чутула ажилдары чор-
ударынче мөөңөп турар.

Чедиишкинге чалгыннангаш

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Районун Ленин аттыг колхозунун эш
М. Бельча эргелекчилээн №1 фермазынын коллектив Октябрьнын 48 чыл
онига уткушту чарышты калбарган, күрүнеге 90 тонна сүт садарының
чыл планын ажыг күзүстекен. Чедиишкинге чалгыннанган саанчылар улам
холу дүзүг амыдалап турар. Ычангааш олар СЭКП-нин XXIII съездининге
куш-ажылчы бедик кылдыр чыл төңүзүнге чедир 20 тонна сүтү пландан
лашкаар немей дужаарын хуулазынсер.

Фермазын кышка белеткел доозулган. Ында хоочун саанчы Ынаанай
Алдын-Уруг бир инектен 1200 кг сүтү саап алган. Районун өске ажил-
агыйларында мурнакчылар база өскөн. «Чая орук» колхозтун №2 хойжу
бригаданы малчыларын ортузунга калбарган социалисттик чарыштың тил-
кекчи болган. Бригаданын хойжулары хөй бүдүрүлгөдөн 2.4 кг дүктү, 100
хойдан 89 хураганын нитизинде алган. Эң мурнакчы эштерге «Чая
оруктан» Сагаачы Седип, Ленин аттыг колхозтан Дамдан Сүрүн хамаар-
жыр. Олар 100 хойдан 100 хураганы камгалап алганнар.

Олчалыг кээп эгелээн

ЧАДАНА. (Телефон-биле). «Чымчак алдыкны» ты-
вар дээш тайааларже аттанып үнгөн ачыларын баштайгы-
лары олча-оматтыг чанып кээп эгелээн. «Чыраа-Бажы» со-
воттун болгаш Ленин аттыг колхозтун бөдүк ачыларын
бошкыкты ээп келгеш, 1258 дишци белеткел черинге дужаа-
ган.

«Чыраа-Бажыны» ачызы Василий Санчы 122, Куулар
Санчыт 97 дишци, Ленин аттыг колхозтан Ондор Часыбай
200 дишци өлүргөн. Ол-ла ажил-агыйдыг ачылары Сан Чим-
бик, Тулуш Чыргак-оол өске өвүндөн тудак чок олчалыг кел-
генер.

Түннелдер чаа-чаа чедиишкиннерже кыйгырып тур

Н. М. КОНГАР, СЭКП обкомунун көдээ ажил-агый килдизинин эргелекчизи

Шаңналдары тыыскаан

Көдээ ажил-агыйга билислиг хөй кадрларын белеткени дээш, Кызыл-
дың көдээ ажил-агый профессионал-техниктиг училищезинин башкызы Зи-
наида Павловна Беркалова «Хундөлдөдү дөмдээ» биле шаңнаткан. Ол шаң-
наалды Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Б. Ш.
Долчанмаа бо чылдың ноябрь 3-те анаа тыыскаан.

Улус өөредилгезинин деренте улуг ачы-хаавызы дээш, Кызылдың
башкы училищезинин куш-культура башкызы Владимир Михайлович Пет-
рова, орус дыл башкысы Ольга Алексеевна Петраковага, математика баш-
кызы Полина Петровна Скрипальщиковага Тыва АССР-нин Дээди Сове-
динин Президиуму «Тыва АССР-нин школарынын алдарлыг башкысы» деп
атты тыыскаан. Ол-ла училищенин өөредилге эргелекчизи Вера Лукинница
Ладанова Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Хундөлдө
бижин-биле шаңнаткан. Хундөлдө бижиниң болгаш а тывыскаан дугайында
грамота бижини эш Долчанмаа ол эштерге байырлаадыг бандала
тыыскаан.

База-ла ол хун Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Хун-
дөлдө бижиниң республика типографиязынын личотины Татьяна Про-
фимова Лыскавага, «Шың» солунун харысатгалыг секретары Сергей
Калзанович Шойгута тыыскаан. Ол эштер парлагы шугунуңа хөй чыл
интинде чүтүлдүр ажилы дээш, «Шың» солунун 40 чыл оюн таварыш-
тыр шаңнаткан турган.

«1941—1945 чылдарда Аза-чурттуг Улуг дайыннга Тикелгениң 20
чыл» деп металлдары бөдүк кижилерге база тыыскаан.

Көдээ ажил-агыйын улам ыңай
хөгжүдериң материал-техниктиг
сууру улам быжыгып турары-биле
чергелештир колхозтарын болгаш
совхозтарын ажил-ишчилери про-
дуктуларын бүдүрерин көвүдөдирин-
ге материал талазы-биле улуг со-
нуургалыг аларган. Ычангааш бедик
түннелдер чедип алып дээш кижилер
бүдүрүлгө ажилынга иленипкей,
соноургалы тыыскаан болгаш чаа-чаа
арга-сумелерин сурагалып тып, мур-
нунда ажиллатпай турган
курлавырларын ам калбаа-биле
ажылдап эгелээн.

Эрткен 9 айларда республикада
мал ажилынын түннелдери малда
барында болур.

Колхозтар болгаш совхозтар 9 ай-
ларын дургузунда 3921 тонна сүтү
эрткен чылдан хөйну саап алган
азы сүтү бүдүрерин 22.8 хуу көвү-
дөдү. Сүт-баран фермаларында
линектарын сүтү 16.4 хуу немеш-
кен, азы республикада ортумаа-биле
инек бүдүрүлгөдөн 128 кг сүтү эр-
ткен чылдан хөйну саап алган; Ол
мыккаш республика эрткен чылга
денээрге 2735.5 тонна сүтү азы
20.3 хуу хөйну күрүнеге саткан.
Республиканың ажил-агыйлары эр-
ткен чылдыннан 1 млн. 269.9 мун
кезек хөй дагаа чуургаан алган.

Бир баш малга онааштыр алырга,
инек эртен чылдың бо үеде

турганындан 19 мун баш хөй кыл-
дыр өскөн болгаш малдың өлүп хо-
раабы 18 хуу азайган.
Бо бүгү көрүлүлгөдөн барым-
даалааш, СЭКП Тыва обкомунун, Ты-
ва АССР-нин Министрлер Чөвүлели-
нин, обпрофчөвүлелинин плечийир
Кызыл тууга, 500 рубль-биле калы
Танды районта тыыскаан билдир
бис.
Тандыжыларын бо чылын 2 катал
улаштыр шаңнап турар чорук ук
районун бүгү колхозчуларын, со-
воттарын амыдаладыларын база
партия, совет, профэвилел болгаш
комсомол ажилдакчыларын чүгө со-
рок кирип, чаа-чаа бедик чедииш-
киннерже кыйгырып турар авес, ха-
рын өске районнарын малчынары
рынга болуңуң аки түннелдер берип
турар аларларын дамчып бээр та-
лазы-биле дуржула сочтуушкунун
органнаадыры чутула.
Багай авес түннелдерин Бай-Тай-
га, Барыын-Хемчик, Улус-Хем, Чөөн-
Хемчик районнарын малчынары
чедип алган. Олар сүтү бүдүрерин
инек болгаш садарынын планын
даалазын эки күзүстекен база мал-
дын продуктуларын бедидер, эрт, дүк,
садар талазы-биле чүгөр аки түн-
нелдерин болганнар. Ол мыккаш ма-
лын чаш төлү эрткен чылдагы
амаалдан хөйну камгалап алышаан,
малдын харажызын кызырганнар.

Тус-тус ажил-агыйларын ап көөр-
дүп өскөн болгаш малдың өлүп хо-
раабын 18 хуу азайган.
Бо бүгү көрүлүлгөдөн барым-
даалааш, СЭКП Тыва обкомунун, Ты-
ва АССР-нин Министрлер Чөвүлели-
нин, обпрофчөвүлелинин плечийир
Кызыл тууга, 500 рубль-биле калы
Танды районта тыыскаан билдир
бис.
Тандыжыларын бо чылын 2 катал
улаштыр шаңнап турар чорук ук
районун бүгү колхозчуларын, со-
воттарын амыдаладыларын база
партия, совет, профэвилел болгаш
комсомол ажилдакчыларын чүгө со-
рок кирип, чаа-чаа бедик чедииш-
киннерже кыйгырып турар авес, ха-
рын өске районнарын малчынары
рынга болуңуң аки түннелдер берип
турар аларларын дамчып бээр та-
лазы-биле дуржула сочтуушкунун
органнаадыры чутула.
Багай авес түннелдерин Бай-Тай-
га, Барыын-Хемчик, Улус-Хем, Чөөн-
Хемчик районнарын малчынары
чедип алган. Олар сүтү бүдүрерин
инек болгаш садарынын планын
даалазын эки күзүстекен база мал-
дын продуктуларын бедидер, эрт, дүк,
садар талазы-биле чүгөр аки түн-
нелдерин болганнар. Ол мыккаш ма-
лын чаш төлү эрткен чылдагы
амаалдан хөйну камгалап алышаан,
малдын харажызын кызырганнар.

Тус-тус ажил-агыйларын ап көөр-
дүп өскөн болгаш малдың өлүп хо-
раабын 18 хуу азайган.
Бо бүгү көрүлүлгөдөн барым-
даалааш, СЭКП Тыва обкомунун, Ты-
ва АССР-нин Министрлер Чөвүлели-
нин, обпрофчөвүлелинин плечийир
Кызыл тууга, 500 рубль-биле калы
Танды районта тыыскаан билдир
бис.
Тандыжыларын бо чылын 2 катал
улаштыр шаңнап турар чорук ук
районун бүгү колхозчуларын, со-
воттарын амыдаладыларын база
партия, совет, профэвилел болгаш
комсомол ажилдакчыларын чүгө со-
рок кирип, чаа-чаа бедик чедииш-
киннерже кыйгырып турар авес, ха-
рын өске районнарын малчынары
рынга болуңуң аки түннелдер берип
турар аларларын дамчып бээр та-
лазы-биле дуржула сочтуушкунун
органнаадыры чутула.
Багай авес түннелдерин Бай-Тай-
га, Барыын-Хемчик, Улус-Хем, Чөөн-
Хемчик районнарын малчынары
чедип алган. Олар сүтү бүдүрерин
инек болгаш садарынын планын
даалазын эки күзүстекен база мал-
дын продуктуларын бедидер, эрт, дүк,
садар талазы-биле чүгөр аки түн-
нелдерин болганнар. Ол мыккаш ма-
лын чаш төлү эрткен чылдагы
амаалдан хөйну камгалап алышаан,
малдын харажызын кызырганнар.

саларынын чыл планнарын ажыг
күзүстешкан, малдын продуктуларын
бедиктен болгаш ооң баш сааны эр-
тен чылдан көвүдөткен.

Бин-Хем районун «Кызыл та-
раачын» колхозунун Туран сүт-ба-
раан фермазы мурнунда каш чыл

Түңнелдер чаа-чаа чедишкннерже кыйгырптур

(Төнчүзү. Эгези 1-ги ардында). Малды күрүнгө салары 10,7 хуу куду болгонун демдегеле чөгүр. Малдын хорамтазы ам-даа бар. Оон ангыла малдын кызыраа чөгүр ам-даа хей болгаш азыралда. Семитилгеле малдарын немелде дөкөнн куу болуп артышкан. Бо бүгү четпестер колхозтарда, совхозтарда ажил-агыйжы эвес, оналган күнүлгө эгези ээ-харыбалга чок чүүлдер ам-даа барын, оон-биле чөгүрү демсиди чөгүрүлгү турарынысты терчилеп турар.

Районнарың иштинден эң-не багы ажилдап турар Эриңи районну онаалап айткан чөгүр. Эриңчилер түгө күрүнгө эт, дук саларын панын күүстөтүп эвес, харын малдын продукттуу кудулаа, өзүп хараары көүдөн. Инек бүрүзүндө түгө 537 кг сүтү сагган болгаш ортумак саалданы 518 кг кудулааган. Ичкангаш хамык районнарың алаанда барын дүшкөн. Хой ажилында байдал база ындыг. 1964 чылда хой бүрүзүндө 2,2 кг сүтү кыргыч алаанынын орнуңа бо чылын 1,75 кг алган. азы 450 грамм дүктү баш бүрүзүндө чедир алайын барган. Оон ангыда ыла малдын хорамтазы үш мун баш чыгыма көүдөнүн районну база колхозтарын ууртуучулары, оон ужуру чүдөл деп тыпкан, боттук хемчегелери ап тургаш, мал ажилын хөгжүрүп хулаалгелер. Ол ышкан Тес-Хем болгаш Току районнар эң эвес ажилдап туралар.

Совхозтарын иштинден «Шекпэрин» ажилы чөдө сегинестеп турар. Хамык совхозтар хулаалгелерин

куүсөдүп турда, ол совхоз сүт, эт, дук саар планнарын күүсөтүп, бо-ла малдын, хаванын хорамтазы көүдөн. Шөк малын баш саны кудулап турар. Совхозтун ажилы чоп баксырап турары деп, оон директору эш Кобдоттай, партокм секретары эш Калга-Хөдөн, зоотехник эш Папынтаа болгаш өскө-даа ууртукчуларла айткан «ой келген болгаш олар үенин негелдизинде дүштүр харылап бээр ужурулар. «Шекпэр» совхозтун девишкннерге агаар-бойустун калыг-дошкун тапарылазы болган эвес, оон ажилчылары кочаларында дора эвес. Хамык ужуру ажилдап айлал баштаар арга түмөзүн, кызыл болгаш чүткүлдүг ажилдарында болгаш, а «Шекпэрин» ууртукчулары арай-ла олуттай, чон аразында шоолт кирбес, четпестерни уула-лаара илереп тургаш, оон ууртукчулары, чаа аргаларын хереглериңе ажилчы чонун эки эвилде-вейн турар.

Ажил-агый чылы төвөр чокшун-лап, чаа беш чылдык бири чылы улаваа үнө апарганды, эрчи чылы чедишкннерин дооскан, чаа чылы эки беткелиг эгелер деп сонгаар-латтынмас оорула туруп келген. Ол чүд дээрле малды кыштап чүгө баш менди ажилып алыр эвес, харын кыжын-даа сүт саалданы кудулааган, күрүнгө саар малды аргаспайн, семитир азыраары ол болур. Шах мичаар ажилдаар арга бисте бар.

Октябрь 10-да «Медэ-биле алыр-га, колхозтарда, совхозтарда 126 мун тонна ситен болгаш саваа, 264

мун тонна силос, 17 мун тонна чыгымы концентрат база 2,2 мун тонна будук-бүрү чөмн белегекен. Бир эвес бо чөмннн оларлар-биле аразалаштыр, өйдө кылган план бау-лаар чөптүг тарылаар болгаш бо-лау чөмннн аман килр буска майырамын, көөдүп тургаш, чили-ринг чокка ажилдаар болза, эртен чылдан бектик түнөдү челип алы-рынын барымдааны бар.

Ам херек кырында байдалы ап көрөдүннөр. Каа-Хем районнуң «Октябрь 14 чылды» колхозунун эш Елисеев эргелекчилээр Мерген фермазы база «Барлык», «Шекпэр» совхозтар болгаш оон-даа өскө ажил-агыйларда амдыга чедир саар инек-терин силос-биле азыраайн турар. Оон түнөдүндө Мерген фермазы сентябрың 20-де хүнө 809 кг сүтү саап ап турган болза, октябры-ның 1-ден эгелде 400 кг хире сүтү хүнө саар алган. Ол ышкан «Сүт-Хал», «Элегес», «Тилдег», «Барлык» совхозтарда болгаш өскө-даа чамлык ажил-агыйларда күрү-не сүт саары сөөлүгү уеде дыка кызырып олурар. Инектерин шыктыг чөмн-биле чөмн-биле болза ындыг болбас аргажык. Оларын кургак оду, ылаңгыла малды эки сугар-лаа болза, азырал инекке эки чөм бооп шылаас. Оон келерге саар инектерин сөгүрү ырак эвес.

Ам үеде чамлык ажил-агыйларда шын эвес болалар бар бооп турар. Чөр караа, оларларда өтү эбесте, артында бо хире чаагы куузын, кым малды азырал чорал боор дээр хөон-нер шак ындыг ажил-агыйжы эвес

чорукту болдуруп турар. Оон ужу-рунда Чөөн-Хемчик, Барыын-Хемчик, Бай-Тайга районнарын фермаларын-да малдын продукттуу кудулап, сүтү тонна-тонна-биле ышкынып турарын ожааа, саар малды дүкү-биле майызын көрүп олурар чүүл-бар ам-даа бар бооп турары хөмү-ланчыг. Чамдык ындыг ажилдакчы-лар, орус удуштун үлөгөс сөзүндө «Чалнык чыжырт диван панада, ашак бурганче мөгөш дивес» дээр ышкан, чүвени хөлүн эртирпип, когаралды болдуруп алгаш, ам кээп дүрүрүп эгелер чүүлдер бар.

Хар чаап, соок дүжериң манап олурбайн, хүнде инек бурзуңне 14 кг түрөс берип турар, «Өк», 40 кг силос берип турар, «Көк-Тей» совхозтар база 10 кг картофель, 5 кг көк сула, 1 кг концентрат берип турар «Кызыл тараачын» кол-хоз ышкан, саар инектерин ферма бурунун массалык-биле чөмгө-рин организаастары чүгүла.

Мал чөмннн эң ажилыг кыл-дыр ажилдаар дээр 39 ажил-агый-га бөзүп чөмннн буска чымыла-ры, 33 ажил-агыйга чөмнн ажил-кылап хөдөр, 64 фермаларга ма-лы чымыл сүт-биле сугтар бол-гаш 116 кезек зерге тараа чарба-лаар пуштуктар ажилдаар. Оон ан-гыда 17 хане фермаларында кон-центрат биле шыктыг чөмннн хо-лааш, паста кылып мал азыраар.

Хамык ужуру кышта бүгү беле-кел ажилдары саалданы турбайн, дүргөн дооскан, мурнакчы аргалар-ын калбаа-биле ажиллап эгелээрн артакан. Дүртүк кварталда болгаш

ылаңгыла келир чылдын бири квар-талында саар шарыжыктары се-миртир азыраарынын онза ажил-тын херек кырында бөзүрүп көр-гөш. Бин-Хем районда ол ажилды чөгүдүп, 500 ажил анык бол-залы тургузу азырал, хүнүн-не баш бүрүзүндө 600 граммдан куду эвес немелде дөкөнн ап турар. Рес-публиканын колхозтары, совхозтары ам доран 5 мун чыгымы анык бо-да малды, 7 мун ажил хаванын се-миртир-биле азыралга тургузар ужурулуг. Эң-не анын мал чөмн белектеп алган Бай-Тайганын «Мал-чын», «Кара-Хал», Эриңинин «Чаа орук», «Коммунизмче орук», Ленин аттыг, Тес-Хеминин «Тере-Хал», «Чодураа» колхозтарын бар мал чөмн онза камнап чарыдаар болгаш бар чөмнннн мал чөмнннн ты-тынар ажилды доран организаастыг эгелес болза, соок дүжүг келгенде хар алаандан саваа кылып ап, ону тайга танды ажыг сөөртүрүнүч улуг шүүдөлиң эртен чылдарда көргөн бис.

Одар-белчириң чөп ажилдаары чүгүла айтырарыңа бирөөн. Азыралга турар малдан ангыда, 700 мун чыгымы шөк мал, 50 ажил мун мылгыст бол мал, 18 мун чыгымы олардан кыштаар болгай. Мун-жур баш малды кыштап менди ажилды немелде кыштагылар болдунар шаа-биле хойну кылырында хаммааржы. Ам бо хүннере белектели дооступ турар 2800 ажил кол кыштаглар-дан ангыда, 370 хире кураларын кыштагларын кырынга немештир 600 кодан мал турар кажааларын,

шөдөнннн тулуп белекээри негет-тинип турар. Кыштын улуг сооту эгелээр билек барып хонар, мал-дын чаш төлүн доруктур азыраар, төрүүр хойларын болгаш анык малдарын турар кыштагларын кур-лап ажилдаарында ангыда, олар-ларын харын аптарды дэбыйлар-ны амдыгааштан белектели аларыннн коңчүг ажилың Эриң, Тес-Хем дээр ышкан районнарда ховулар, шаттар туртутт малчынар мурнуку чылдарда көргөсөн.

Агаар медээни бээр албан чөмнннн медээниң бэугаар алырга, Тыва чуртунга ноябрда шоолт хар чыг-бас, ортумаа-биле 6—10 мм шык дүжүр деп турар. Оон узамынган малдын сугтады бергелде болур. Ын-чангаш амдыгааштан белектемес болза, чөр кара-даа турда, малды чудула бөзүрүн айымыла таваржып болур. Ам доран хамык сүт сөөртүр автомашиналарын, цистерналар-ын белектели алган, малдын сугта-рылаанын организаастары терчин чүгүла. Оон ангыда республикада хандыр каскан 300 хире жулуктар-ын шүүтүзүп септеп, ажилдаары сонгаарлаттынмас оорулаарыңа бирөөн.

Көдө ажил-агый эргеледериңиң медээинден алырга, улуг, биче мал-ды хей кажаалары ам-даа септе-тижир болгаш чаа кажаалар доо-жулаан. Малды кыштаг турал-лары бүрүн белектели ажилче улуг күштү салбааже хөржөк.

Бола мал алаандан доңуучал деп чүвени малчынар кымаан-даа артык билдирер. Ыччангаш кажаа

иштинге дөжөөр саваа четпес чөм-лерге өдөк, хирөөндө болуп белек-кээри чүгүла.

Кыштагалааныңын үезинде эң харыскалгалыг ажил болза малчы-нарын чурттар оран-савазын белек-кээри, оларын чыгыг ийик-хөп-биле болгаш аш-чөм-биле хандылары бо-лур. Мал ажилынын салым-чаяанын пийитирлээр малчынарын 6 мун чыгымы өт-бүдөи бар. Оларын мун хирези өгө кыштаар ужурга тавар-жып турар. Малчынарын чурттар бажынарын, бажычынгааштарын доп-доран септеп, чыгылап, чү-гайлап, пектадар салып доозары-биле «Тилдег» совхоз ышкан тус-кай бригадаларын тургузар болгаш оларын чыгылаары-биле «Сельхо-техника» баазаларында, райпо-ларын амдыгааштан белектемес болза, чөр кара-даа турда, малды чудула бөзүрүн айымыла таваржып болур. Ам доран хамык сүт сөөртүр автомашиналарын, цистерналар-ын белектели алган, малдын сугта-рылаанын организаастары терчин чүгүла. Оон ангыда республикада хандыр каскан 300 хире жулуктар-ын шүүтүзүп септеп, ажилдаары сонгаарлаттынмас оорулаарыңа бирөөн.

Оон ангыда, 1965—1966 чылдар-ын кышындык малчынарын олар ыш-биле, хөмүр-биле база ижер сүт-биле, оода чаадаа, дош-биле хандылары, өвүр районну «Кызыл туу» колхозу ышкан ор-ганизаастары чүгүла. Ол колхозтун баштаар чөри хамык малчынарын кыштагларында олар кышты сөөрт-түп чедир берген, ижер сүт-биле хандырып турар.

ТИИЛЕКЧИЛЕР

РЕПОРТАЖ

— Бүгү улустун байралаага тө-лөпчү белеэни бар. Бис байралаага, алдар болдурган социалист чарыш-ка киришпешке, он айларын бүдү-рүпте панын 1024 хууга күүсөткөн, панадан дашкаар 3 мун тонна хо-мүр дашты берген бис—деп, «Кызыл-Хавак» шахтазын коллективн ре-порттап туралар.

Байралаа бүдүзү бо хүннереде шахтага барынар. Ында кжи бүрү-зү Октябрга алдар кылдыр чүңү кылыгын түнөп, моон сонгаар кан-чаар ажилдаарын планнап турар. Бис бо коллективни мурнакчылары-биле таныш, оларын ажил-херек-терин сонугураар аргалыг болган бис.

Шахта эргелелиң начальниги Иван Сергеевич Субботинниң чуга-лааны болза:

— Кызыл-хавакчыларын байыр-лаа уткуштур ажилдаанынын дуга-йында чугаан социалист чарыш-тын тилекчилери-биле эгелээр деп, бодай-дыр мен, Сураатай шахтер Фе-дор Григорьевич Морозовка уурт-кан коммунист күш-ажыл бригада-зынын кежигүннн он айларын дур-гузунда бектик бөдүрүчүлүг ажил-дап, байралаа мурунун социалист чарыжынын тилекчилери болган. Олар октябрын күрүне панын 108 хууга күүсөткөн Төрөн чуртунга репорттап туралар. Коммунист күш-ажылдын шалымчылары Оюн Бадары, Семён Скрянов, дежурный электрослесарь Григорий Пономар-чук, прохорок Белек Чагар-оол бол-гаш өскө-даа байралаа мурунун социалист чарыжынын тилекчиле-рин болганар. Ол ышкан чүш-ажыл-дын камгалаанын, техниканын айымч чок чөмүнүн болгаш чарыжы-ны саналдарын талаа-биле Элегес-тин шахта эргелес Тыва да-рууза комбинатын дүдүрүлгелерин бир-ги черин ийи улаа ап турарын дем-дегелес аргажык.

Шахтанын мурнакчы кижилери боттарынын чедишкннерин бола-гаш моон сонгаары соругаларын дугайын мичаар чугаалаан:

Григорий ПОНОМАРЧУК: Мен болза бо шахтага он ажил чылдар-ын дургузунда ажилдап келген мен. Баштайгы үеде ажилдарын кол кез-ини хол-биле кылдыр дыка берге турган. Ам ындыг эвес. Шахтерлар-ын хол-биле кылдыр ажилдаары ула-ман эвезелер турар. Чижээлээр, ка-мераларын хөмүр даш уштурду до-дузу-биле механизастаан, ам ол

ажылга кижилер шуут киришпес аларган. Байралаага алдар кылдыр техниканын бичин-даа сооскаа чок ажилдарын каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

Элегестин шахтерларынын мурун-да салып алган соругалык мындаг: Октябрын байралаан демдегелес соонда ам-даа шуудур ажилдап, партиянын XXIII съездинге алдар болдурган социалист чарышты кал-барты. Панадан дашкаар 2,5 мун тонна хөмүр дашты бээр дээр ху-

дээринге чачыга берген улус. Ын-чангаш бо улуг байрга сөнөөр бө-лөвөс база бар деп өөрүмүн чугаа-лап турарынга каттышкан аргажык. Мен хууда эртен айдын бөдүрүлгө-панын 112 хууга күүсөдүр хулаалге-ни алгаш, 115 хуу кылдыр күүсөттим. Бо дээрле Улуг Октябрга мези бө-лөм болур. Моон сонгаар байралаа мурунун күженишкннин кошкатпас мен.

СОЛУН БОЛГАШ СЕТКҮҮЛ — СЭЭН СҮМЕЛЕКЧИН

Чагыдылганы дүргедедир

1966 чылдың парлалга чагылганы өгөлдөндө бөр ийи ай өрткөн, а чагылганы чорудуп болур хуусаа чагыс ай артык. Бо хуунерде республика парлалга чагылганын чоруп турар байдалын ап көргө, СЭКП райкомнарын болгаш хооронмун, партия комитеттерин болгаш өгө организацияларын, харылаа болгаш «Союзпечать» органдарын, хай-нигичи организацияларын болгаш коллективтер ууртукчуларын дүргедедир.

Ноайр бирде мезе-биле алырга, республикада 23 муң 750 солун, 28200 журнал чагыттынган. 1965 чылдың январьда республикада 50 муң 158 солун, 34203 журнал чагыттынган турган. Моон алгаш көргө, чагылганы чоруп турган уенин уштун ийи кезин өрткөн хиреле, ээлегич парлалганын чагыдылганы, ылангыч солуннар өрткөн чылдың чартыгына белин чептээ болуп турар болгаш 1964 чылдың ноайр 1-де турган денелден бери дика өөш-тир.

Кеир чылдың ээлегич парлалга чагыдылганын организастап чорудар талазы-биле өвүр, Тажу, Каз-дем районнар өскөлдөн дээр болуп турар. Ол районнар өрткөн чылдың денелден чорукчулар болгаш муң кижиге оңаштыр 440—422 экз-емпляр солуннарын болгаш журналдарын чагыдып алган.

Солуннар болгаш журналдар ажалыч чокнарын ийлеп амын-ралында өз чутула ролду ойлап турар дээрин каталтап чуталаан-ла, көр-өз чок. Ол дугайын партия, ком-мунист, профсоюз, организациялар, коллективтерин ууртукчулар шупту билдир. Мынгу турбуже, парлалганы массага таралгын иш-чаш мынгу чутула политиктиг ажалыч багыт ууртук, ала-тайгаар-лаашкычте кирип турар фактылар амга чедир ууртукчулар турар.

Чөөн-Хемчик, Уруг-Хем, Бай-Тай-га, Танды районнар парлалга чагыдылганын чорудар талазы-биле оңаш хожулап турарын айтыр чутула. Чөөн-Хемчикте чагыттынган парлалга артык чылдың чарты-лаа чет-пав, муң кижиге оңаштыр чутула 89 экз-емпляр, Уруг-Хем, Танды рай-оннарда — чартыктан бичи-ле аш-кан, муң кижиге оңаштыр 191-232

В. Волченкович чурасан плакады.

Оожум темпиден уштунар

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму көзүнчө ажал-ишчилерини орту-зунда полит-массалыг ажалыч күш-терини солун парлалганын ужу-дузун чутулаан айткан бол-бай.

1966 чылдың солуннарын болгаш журналдарын чагылганы Барыш-Хемчик районун ажал-агы, бүдү-рүлге, албан организация черлерин-де эгелээ.

Солуннар болгаш журналдарын чагылганын планин районун коммунал ажал-агы чери, район «Мелгелге», көдө ажал-агы эгел-ли, райкомуну культура кидизин, курбан болгаш өске-даа чамалык организациялар планин ажур күү-сеткен. Ыччал-ла-да чагыла районда ал-лаа дика оожум болгаш эзээш сангын чоруп турар. Район солуннар болгаш журналдар чагылганын планин октябрь 27-де чутула 52 хуу күүсеткен.

Ак-Довурак хоорайның албан ор-ганизация, бүдүрүлге, тууд чер-леринде болгаш «Шекпээр» совхозта, «Барыш» совхозунун төп салбыры-ла болгаш Аксы-Барлык, Хөндөл-салбырларнда чагыла кончут оо-жум чоруп турар. Ында партия ком-итеттери (секретарылар эштер М. Чудум, К. Калга-Хөм) салбырларда солун чагылганын чоруп турарын дугайында айтыр-галарын мынчага дээр сонунураа-ын, бо дүвүрчиг байдалар-биле эте-жин турар кончут четпес. Хөндөл-салбыр 650 ажур экз-емпляр чагы-ла чутула турган, чутула 460-ны чагыткан. «Шекпээр» совхозтун Аян-гачы салбыр (партия эге организа-циянын секретары эш О. Шыркар-ка) 746 солуннар болгаш журнал-дар чагыла турган, чутула 383-ту ча-гыткан, ол-ла совхозтун Дон-Тере-нин салбыр (партия эге организа-циянын секретары эш Х. Сарыг-чоол) 474 солуннар болгаш журнал-дар чагыла турган, бугине чедир чутула 79 кезек солуннар-болгаш журналдар чагыткан.

«Тываның аныктары», «Тувин-ская правда», «Шын», «Правда», «Комсомольская правда» солунна-рын болгаш «Коммунист», «Агита-тор» журналдарын чагылганы рай-онун колхоз, совхозтар, булурулге, тууд болгаш транспорт, албан ор-ганизация черлеринде дика четпес.

Чоокта чаа СЭКП райкомунун бирозунга чагылганын районда чоруп турарын дугайында районун «Союзпечать» агентствонун наалы-ниги эш З. Окуневаң илеткенин диннал баш район төвүнде партия, комсомол эге организацияларын секретарыларын болгаш албан ор-ганизация черлеринин ууртукчуларын чевүлел хуралын чымдыр-галар, чагылганын план бугаар күүсеткен чеге уланган хемчеглерин СЭКП рай-комунун пропаганда болгаш агита-ция кидизин ап эгелей берген. Ча-гылгаче кичээлгей салбыр турар ууртукчулардан болгаш партия эге организацияларын секретарыларын шынгыткан.

Амгы үеде ажал-агыларда, бүдү-рүлге, албан организация черлеринде партия эге организацияларын со-рулгалар болза, 1966 чылдың ча-гылгаларын планин күүсеткен дээр дүрген хемчеглерин алгыр бо-лур.

Х. КЕСТИКЕЛ.

Киж бурзунге

«УТКА 25 чылы» совхозтун Иш-тин-Хем салбырында партия органи-зация (секретары эш Т. Дүзген-10, «Шын» 61, «Тувинская прав-да» 11, «Тываның аныктары» 32.

Салбырын чамалык номчукчу бу-руу ийи-уш чагыдылганы алганнар, чижээ, Галина Васильева 4, Казы Кунга 3, Лама Тасула 4 чагыла-ларын тус-тузунда чагыдып алган-нар.

Солуннар болгаш журналдар чагыдылганы ууртукчуларын.

Т. ОЧУР-ОЛ.

Уруг-Хем район.

Оожургаар хире эвес

Моренкова дээр өскөлдөр-лаа бо ху-нерде боттарынын коллективтеринде парторганизацияларын болгаш хоорайнын харылаа, «Союзпечать» ажалычтарынын бугула-ла да-йынчы дузалакчылары болушаан, кижилер боттарыны таарышкан пар-лакталарын чагыдып алгырына эки сумелекчилер болуп турар.

Хоорайла парлалга чагыдылганы-нын нигичи байдалын көргө, бистин оожургаар хире чагыл-лаа бары-лаа-мыс чок. Ноайр 1-ге чедир 16100 экз-емпляр солуннар болгаш

ЖУРНАЛДАРНЫ ЧАГЫДЫП АЛЫҢАР

„Партийная жизнь“

СЭКП ТК-ның «Партийная жизнь» журналы-ның доктаамал номчукчулар, чаа сонунракчы номчукчулар журнага чагылганы амын-ралында шупту четке кылдырып албан болуп турар. Журнал бо чылдын кандыг кол айтыргаларын чы-рыдары деп айтырм номчукчуларын база со-нуургадып турар.

«Партийная жизнь» журнал болунун номчук-чуларын сеткилин хомулатпайн турар дээр-ин мындаг чижектер-биле бадтыкп болур.

— Парторганизация секретары киж мезээ «Партийная жизнь» журнал чокка организаци-он ууртукчу кончут берге. Журналда парлаттын-ган чутула материалдарын бистин байдалымыска дүүштүр ажаллап турар мен. Бо журнал мезээ бугула-ла сумелекчи—деп эш Можейкин чуту-лап турар.

— Мен коммунист эвес киж мен, ыччал-ла-да «Партийная жизнь» журналды 1954 чылдан боор чыл бүрдө чагыдып ап турар мен. Журнал-ды кончут кичээлгелгич номчаш, хей чүдүл-дери билди ап, а чамалыктарын справочник дег шыгач ап турар мен. Ынла бижиттинген чүдү-лер билингери болгаш шынчымы-биле мезээ кончут тааржыл турар—деп, ажалыч эш Лан-пес бижип турар. Мындаг чижектер хей, ол дээрже журнал номчукчуларга улуг дузаны чедир турарын херечилеп турар.

Партия ажалыччамы-даа, активтер-даа олар-нын хун бүдүрген практиктиг ажалыны дуза-лап турар чутула материалдарын журналдан тып ап болур. Оон арынарларын Коммунист партия-нын, Совет чазактыг политикаларын чутула ай-тыргаларын, партия тургузушкунун кол айты-ргаларын чыраттып, парторганизацияларын, коммунистерин ажалымын дуржулгазы түнети-тинип турар болгаш четкестерин шыңгы шүгү-чүлөп турар. Журнал кидиг болгаш берге айты-

рыларга дорт харымын берип, кандыг-лаа па-рын чүдүлөп дугайын тоза, билингир кылдыр бижип, аны-бүрү жаптарын ажаллап турар.

«Партийная жизнь» «СЭКП ТК-да», «Пар-тия тургузушкунун айтыргалары», «Хуунуң темизинде», «Ажал-агынын ууртукчу», «Идео-логтук ажал», «Айтыргалар хары», «Ном-чукчулар-биле бижилежилге», «Коммунист болгаш ажалыч партияларын амыдыралында» дээр өске-даа бөлүктөр бар. Номчукчуларын күзелин барымдалаан, бо чылдын «Партия эге организация секретарынын ишлери», «Болалар, саналар, мезелер» деп эгелерин мезээ.

Партия өөргөлдөгүн системизинга журнал кандыг дуза чедирер деп айтырм номчукчу-ларын сонунураадыр чутулап. Бо чылдың сен-тябрьден эгелээш, «Марксизм-ленинизм үндө-ининин школасына дузаламчы», «Партия тур-гузушкунун турарларга дузаламчы» деп эге-лик дараалашкан материалдарын парлап турар. Сентябрь номеринден эгелээш, «Партия дугайы-да ленинч өөргөдүн үндөинини болгаш кол-лективке партияж ажал» деп темага бирги да-раалашкан чүдүлери берип эгелээш болгаш 1966 чылда үргүлчүлээр. «Партия амыдыралынын бол-гаш ууртукчуларын принциптерин ленинч нормалары» деп темага ийги дараалашкан чүдү-лери оон өсөлүтүн парлар.

«Партийная жизнь» журнал айда ийи удаа унер. Чутула болушкунуларын дүрген чырыдып, партия ажалында кадрларын теория болгаш практика-биле чепсеген, дыңдакчыларга эки дузалакчы болгаш сумелекчи болур бо журналды киж буруу харылаанын бүгү салбырларынга, «Союзпечать» агентстволарынга, парлалганын хей-нигичи таралычтарына чагыдып ап бо-лур.

И. КРАВЧЕНКО.

Шериг патриоттук журнал

Эрткен улуг дайымын дааш-дининиң улажыраан болгаш оон коргучтук чүдүлери утундуулар бар чылдар. Ам үеде совет улус чырыктыг коммунист келер үени тургузуп турар. Совет ки-жилерге тайбын херек. Бистер тай-бынын херээ камгалар болз.

СЭКП ТК-ның болгаш Совет ча-зактын улуг күженишчилерин-биле делегелгич хей хей айтыргаларын тайбын арга биле шынтыр-те-тинип турар. Ыччал-ла-да деле-гейде чаа дайынын кысыксар күштер бар, олар массалыг өдү-рүшкүнүн чепсек-херекселерин мөөнөшкөөш турар.

Кандыг-даа хоралыг болгаш кү-чүлү чепсекке уаур камгалалар арзыр бар. Ону билип, билингир болгаш шын камгаларын төлөөс, ол чепсекти өнөрүн, оон камгал-лар аргаларын сайырааткы-лар херек. Ындыг сорулганын чедир алырганын эзэн каш тускай журналдан чоңа дузалап турар.

ССР-ниң хамааты камгалалын болгаш ДОСААФ ТК-нын ор-гани—«Военные знания» («Шериг билгилери») журнал массалыг өдүрүшкүнүн чепсек-херекселеринде камгаларын аргаларын бүгүдө билингир, бугула ар-гавилерге көргүзүп, таймыр-лап турар. Оон арынарларын хоорайларга, районнарда, албан, ажал-агы черлеринге, колхозтар-га, совхозтарга хамааты камгал-ларын организастарынын болгаш чорударын дуржулгазын үр-

гучу көргүзөр. Журналга эрте-техниктиг пропагандага, хамааты камгалалынын маалымат чамал-дарына, ССР-ниң Совет Күштери-биле болгаш ДОСААФ-да оон сыйы харылаанын, дашкыкыла хамааты камгалалы-нын дуржулгазына хамаарыш-кан материалдарын парлар. Оон арынарларын Совет Эвилелин маршаллар болгаш билингир шериг ууртукчуларын, Совет Эви-лелин болгаш Социалист Күш-ажылдын Маалымат бот-тарынын чүдүлери парлар. Жур-нал спорттук алдарыг тренере-ринге болгаш мастерлеринге, ко-гаалчыларга болгаш композито-ларга болушун арынарларын бараа-гадыр. Ону чараш чурук-херук-биле каастаар, оон материалла-рын чечен болгаш номчуттунур кылдыр бижир.

Журналда чагыдылганын өртөз база кичи: чылда—3 рубль 60 ко-пеек, чартык чылда—1 рубль 80 копеек.

Бо солун болгаш ажалыг журнады чутула алган, бүдүрүлге, ажал-агы черлери эвес, харын хамааты камгалалынын ишкел-чилери шупту чагыдып алган ту-рарына хамааты камгалалынын бүгү чадаларын ажалыччалык-кыч кичээлгей салза чогула.

Полполковник И. ЗАЙЦЕВ.

Тыва АССР-ниң хамааты камгалалынын штабнын начальниги.

БИСКЕ БИЖИП ТУРАРЫ

Солун сээң өннүүң

Солун чүгө массалыг агитатор болгаш пропаган-дист эвес, харын массалыг организаста деп, бистин улуг башкымыс В. И. Ленин чуталаан.

Бистин Төрүн чорутуусу калбан болгаш делгем. Оон булун бүрүзүнде кандыг-кандыг чаартылгалар, тургу-зушкунулар болбайн турар дээр боор. Бо-ла бүгүнү-бис чүгө радио, кино дамчыштыр эвес, а солун, сет-күүлдерден баш хун буру билип ап турар болгай бис. Ынчангаш солун чүгө-даа чырыдычы сылдыс, хун бу-рунун амыдыралы-биле бисти өөргөдип, билгилерин бе-рип турар.

Амгы үеде солун чагылганы кайда-даа кол черни ээлеп турар. Бо чутула ажалды Барыш-Хемчик район-нун Аксы-Барлык ортуман школанын коллективни организастыг чорудуп турар. 1966 чылдың парлалга чагылганын бирги ээлээш школанын коллективни сентябрь айда-ла эгелээш. Школада профсоюз, ком-сомол организацияларын чаа чылдың чагылганын чорудары-биле тускай ижилерин быымылаан. Школаның башкылары болгаш ажалыччылары сентябрь айнын ша-лын аныкышы биле республика иштинин солундарында эгелээш, төп солун, сеткүүлдерин киж буруу 2—3 кезекти чагытылааннар. Школанын коллективни сен-

табрь айда нигитизи-биле 180 рубль түнчүг солун, сет-күүлү чагыдып алганнар.

Школанын башкылары боттарынын башкылар турар эртемеринин айы-биле журналдарын, солуннар-ын чагыдып алганы таарымчалыг. Солун чагылганыга школаның директору Монгуш Шиников, өөргөдөгү эр-гелекчи Оюн Хүлөр-оол, пропагандист Монгуш Хемер-оол, башкылар Антонина Богатырева, Хомушук Дадар-оол, ажалыччылар Дамы-Сөгбө Доткан, Нина Боржан-оол идепкейлиг болганнар. Чагыла чорудары-биле тускай быымылаан башкылар Елизавета Лапка, Айт-оол Дондук боттарынын хүлээлгезин ап сеткилдиг күү-седип турарлар.

Октябрь айда чагылганын 2-ги ээлээш эгелээш. Кол-лектив чагылганын нигити түкүн 300 ажур рубльге чедир деп шынтыр-теп алганнар. Солун, сеткүүл ча-гылганын өөреникчилерин арасында баш-ла масса-лы-биле чорудуп турар. Амгы үеде чагыла талазы-биле 4 «а», 7 «б» класстар мурнуку дузалаа боор турар.

«Солун сээң өннүүң болгаш дузаламчы» деп ный-гырыгын ада-биле школанын коллективни солун ча-гылганын чоюку үеде бүрүн доозар сорулганы салган. О. АКААЖЫН.

Эки чачыл

Солуннар болгаш сеткүүлдер ча-гылганын «Х Улуг хураа» колхоз-тун колхозчулары болгаш оон суур-ларында чурттап турар чон чылдын-на ишкелчилер чорун көргүзүп ту-рар. Чагыла бо чылдын Баия-Колда база-ла багай эвес чоруп турар. Ноайрнын эгелээш чедир 800 кезек-кызы-буру солуннар, сеткүүлдер ча-гыттынган. 50 ажур малчын өг-бүлө-лөр 4—5 чедир чагылааларыг бол-гулаан. Колхозтун мурнакы хойчу-ларын бирээш Ч. Эникпен «Мал ажал-агымы», «Крестьянка» деп сет-күүлдерин болгаш 3 солуну, С. Ка-каан-оол, К. Борунма, Б. Балчир-оол, С. Баин-оол дээр шыккан мал-чынар 4—4 чагылааларыг болгу-лаан. Ол шыккан механизатор А. Тас-оол 7 чуту чагылганы, сазымч Мад-дуршук бурбү 4 солуну чагыткан.

Колхозта комсомол комитетинин кижигүү Александр Аяндал колхоз-чу малчылар ортузунга чагыла чо-рударына ишкелчилер ажаллаан. Ол шыккан харылаа салбырын ажал-дакчылар суурун чоңага чагыла чорударына эки ажаллап турар.

Баия-колхозчу чагылгача чыл-дык-на ишкелчилер кирип турар эки чачылдыг апарган.

М. СЫГЫР-ООЛ.

Шупту чагыдылгалыг

Өвүр районун Солмур еес чыл школанын башкылары 1966 чыл-дын ээлегич чагылганын киж бу-руу чагыдып алган. Башкылардан К. Сагаан, Мижит-Доржу, М. Болат-оол, Б. Куулар, Х. Кыстаный олар эң хей солундарын болгаш журналдар-ын чагыдып алганнар.

Кеир чылдың парлалганын ча-гыдылгалар школанын комсомолчу-ларын болгаш шонордеринин ор-тузуна база калбарган. Олар комсо-мол кижигүү болгаш пионер буруу чагылгалар болур деп соорулаан салган.

Н. ДАРЖАЙ.

Ушкү арын

УЛУГ ОКТЯБРЬГА АЛДАР!

48

БҮГҮ ЧУРТТАРЫНЫҢ ПРОЛЕТАРИЯЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 ЧЫЛДЫ
ТӨРӨЛӨГӨН

1965 Ч.
НОВАБРЬ

7

ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 264 (6281).

Өртөз 2 көп.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының дөртен, сес чыл ою

1965 чылдың ноябрь 6-да Кремльдин Съездилер ордузунга байырлыг хуралга эш Д. С. ПОЛЯНСКИЙНИҢ илеткели

Эргим аштар!

Совет күрүениң догунап келген үежиде бээр бистин Төрөөн чурт-вустун улустары, бүгү делегейиниң ажалчы чоннары боттарының эл улуг байырлары — Октябрьниң социалист революциязын хуну чыл бүрүдө оза көрүшкү-биле демдегел турар.

Ленинне баштаган коммунистерниң партиясы Россияны ажалчыларын болгаш тараачыларын капитализмниң тилдегелиг штурмнаарыңа келүрүп үндүргөн хунерден бээр 48 чыл эрте берген. Ол болза күчүлүг революция штурмун болган. Мөчүгүдө үндүзүлгөниң тургузуну ол штурмга ап октапкан. Чаа хунерин күрүениң — социалист күрүне тургустунган. Хай национал-диг Россияның улустарыңа, бүгү кижилерге чаа үе агадзон, төөгүтүн чаа арыны ажиттыган.

Шаң-те улуг хуну бисте улам-ла ылайлап бар чорутур. Ыңчалык-ла оон бүгү делегейге төөгүлүг ужу-тузаны улам-ла төрөп турар. Ам Совет Эвилели — тилдег социализмниң күрү күчүлүг чалым-лаа шыкшап догунап турар. Бистин үлгөр-чижээниң элбө-шаа, хай-хай өскө күрүнеде социализм тургузушкуну боттандырып турар. Национал-дигалдыг штурмнаарыңа догушкунуңа империализмниң колониализм системаның буураашкыны дооступ турар. Ажалчы чоннарың мурнакчы отралдары коммунист болгаш ажалчы партиялар кезип, тайбын хунерин илдепкел камгалакчыларын хунерден калбарып турар.

Ам безин капитализм аяс, а социализм делегей системасын база империализм дараалга үдүр демисел чорутуп турар улустар. буржуазия аяс, а делегейин ажалчы

агалы, нийтиледди социалистг эзу-биле эде тургузары дээт демисежи турар күштер — амы — шагын кижилерге чеди чыл үеиниң бо чылын дооступ турары-биле коммунист партияны айтканы экономиктиг улуг реформалары боттандыра таалам-биле, чуртту удуртунуң стилин болгаш арга-метоларын сай-зырангайдыр таалам-биле улуг ажалчыларын калбарганы-биле онза-гай болуп турар.

Октябрь революциязының соонда эрктен оруусче хая көрүнгөш, бистин партиясы, бүгү совет улус

Октябрьниң дөртен сески чылы та-мыстын муртунда чугула үе-чала-нын — улус ажал-агыын тагжу-дериниң чеди чыл үеиниң бо чылын дооступ турары-биле коммунист партияны айтканы экономиктиг улуг реформалары боттандыра таалам-биле, чуртту удуртунуң стилин болгаш арга-метоларын сай-зырангайдыр таалам-биле улуг ажалчыларын калбарганы-биле онза-гай болуп турар.

Октябрь революциязының соонда эрктен оруусче хая көрүнгөш, бистин партиясы, бүгү совет улус

I. Октябрьниң идеяларының тургузукчу күжү

Октябрь байырларының хунеринде совет улус тургустунган чагай чачылды дугаар болуун ажалчы-нын түнөөлөрүн үндүрүп, болуун хай таалам ажал-чорудулазын политиктиг болгаш ажал-агыын түнөөлөрүн анализдеп турар. Ол чорук Октябрьниң идеяларының тургузукчу күжүн, бистин улам ыңай-гы тагжулгөниң перспективаларын улам эки билдир аргаы берип турар. Бистин коммунист партия-выстың дейичи политиканын шымынга болгаш өндүрүлүгүг ол чорук улам-ла өндүрүлүгүг турар. Хунураагай Россияны күчүлүг индустриалыг болгаш колхозчу күрү, бедик культураның чуртту кылдыр хуулулар дугайында Ленинниң ажаллап кылган програм-маны боттандыра чонун дугула-ла аажок улуг, демчөл чок күжө-нишкенин негеп турган деп чү-ве билдиргил болбай.

1917 чылдын октябрьда эрге-чагыраа чалап алмын нарын оору-ла болган, ыңчалык-ла контрре-волюция болгаш интервенция-биле тулзушкуннарга оу камгалап алы-

ры оон-лаа артык нарын болган. Со-вет эрге-чагыраа камгалап алмын берге турган, ыңчалык-ла даштыктын экономиктиг дууламчысы чокка, ажалчы хунерден турган, кымыгар чок тургусту болгаш массалыг маа-дырлыг чорукту чондан дайын негеп турган. Ыңчалык-ла коммунист партияны долгандыр улам сырый кат-тышкан улус дайынын согуш-куннарыңа шыдажып үнгөн, а оон соонда оу чылда шалкан. Ол маа-дырлыг чорук чугула социалист тургузушкунун чылыгында Тө-рөөн чуртту камгалакчы идея-дыг материал-техниктиг базаың тургусту ажалчы камгалак болгаш ар-галыг болган, аяс-ла болбай. Совет тургузунуң тилдегидеги кол үнөр дээт — партияны болгаш улус-тун чангыс эвинде, тулзушкунна-рга болгаш күш-ажалга маадырлыг чорунда!

Дайынын аар балыгларын эскир-тир төлөдө, аажок улуг күш-ажал-чы болгаш арес-маадырлыг чорук негетиниң турган. Фашистер бистин

(Уламчызы 2-ги арында).

Москвага байырлыг хурал

Октябрьниң социалистг Улуг революциязының 48 чыл оюнга турса-наткан байырлыг хурал дүүн Коелмдин Съездилер ордузунга болган.

Байырлыг хуралды президиумунда — Коммунист партияның болгаш Совет күрүениң удуртукчулары.

Ажалчы чоннар депутаттарының Москва хоорай Советиниң иүүсону-мун даргазы В. Ф. Промислов хуралды ажиттыган.

Кайгамчытыг хунге турсаааткан илеткелди СЭКП ТК-ның Президи-умун кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Био-ги ораакчызы Д. С. Полянский кылган.

(СЭТА).

Эш Р. Кастро Русту

эш Л. И. Брежневтин хүлээп алганы

Ноябрь 6-да СЭКП ТК-нын Бирги секретары эш Л. И. Брежнев Куба-нын Коммунист партиязын ТК-зын Политбиро кежигүнү, секре-тары, Революстг чадактын премьер-министринин ораакчызы, Куба Рес-

публиканың Революстг Чепсектиг Күштеринин министрин эш Рауль Ка-стро Русту хүлээп алган.

Эш Л. И. Брежнев биле эш Р. Ка-стро оларын аразыңа найырлыг, чуректиг ханызын бөсөдө бол-ган.

БЕДИК ШАННАЛДАР

Октябрьниң социалистг Улуг революциязыңа илдепкел киришкени, Россияга хамааты ла-йынын болгаш даштыкы шериг интервенциязын чылдарыңа Совет эрге-чагыраа камгалаар-да арес-инде, маадырлыг чорук дээт, база совет болгаш венг-ру улустарын аразыңа акы-хунча найырлыг бажылаарыңа ачы-хавыалары дээт ССРЭ-нин Дө-ди Соведини Президиуму бо

чылдын ноябрь 5-те үнгөн Чар-лы-биле бөлүк венг-ру хамааты-ларын шаңнаан.

Ленин ордени-биле Ференц Мюнхити, Кызыл тул орден-биле Рудольф Гарашини болгаш Геза Ревести шаңнаан. Кызыл Сылдыс орден-биле 4 кижини. «Дайыны ачы-хавыалары дээт» деп ме-даль-биле 14 кижини шаңнаан.

(СЭТА).

Кызылга байырлыг хурал

Кызыл хоорайны ажалчы чонна-рынын болгаш хай-ниити органи-зацияларын төлөдөгилериниң Ок-тябрьниң социалистг Улуг рево-люциязын 48 чыл оюнга турса-наткан байырлыг хуралды респу-бликаның тагжу-шкы театрыңа дүүн болуп эрткен.

Байырлыг хуралды Кызыл хоор-кускунуң даргазы эш С. Х. Кос-ный ажиттыган. Улуг Октябрьни 48 чыл оюну дугайында илеткелди СЭКП обкомунун бирги секретары эш С. К. Тока кылган.

Хурал соонда байырлыг улуг концерти болган.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИН ЧЫЛДЫРАП ДУГАЙЫНДА

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИННИН ПРЕЗИДИУМУН ЧАЛЫ

ССРЭ-нин Дээди Соведини Президиумунун доктаадыры болза: ССРЭ-нин Дээди Соведини алты чылдазын чеди сес-сиязын 1965 чылдын декабрь 7-де Москва хоорайга чыладыр.

ССРЭ-нин Дээди Соведини Президиумунун Даргазы А. МИКОЯН.

ССРЭ-нин Дээди Соведини Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1965 чылдын ноябрь 5-те.

ССРЭ-НИҢ Камгалаал министриниң дужаалы

1965 ЧЫЛДЫН НОВАБРЬ 7.

№ 294

МОСКВА ХООРАЙ

Эштер, солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Бүгүн совет улус болгаш оон Чепсектиг Күштери Октябрьниң соци-алистг Улуг революциязын 48 чыл ою байырлап турар-дыр.

Ол төөгүлүг хуну бистер-биле кады бүгү чурттарын ажалчы чон-нары, бүгү депшидегил кижилерге демдегел турар.

Совет кижилер коммунистг тургузушкунга чаа-чаа чедишкенин-биле Октябрьни байырлап уткуп турар. СЭКП ТК-нын сентябрь Пле-нумунун чоташырлар бүүрүкчү күштерин өздөстөнгө, ажалчы чон-нарын чоташканы инциденттиң илерезинде улуг аргаларын ажа-дып турар. Партияны АХШ съездинде уткуп чорутушаан, хоорай-ны болгаш көдөниң ажал-ишчилери бүгү улустун социалистг чарыжын калбарып, Төрөөн чуртун экономиктиг болгаш камгалап күчүзүн улам ыңай өндүрүп дээт штурмг демисежи турар.

Коммунизм тургузарының сорулгаларын күсөдирине быжыг ула-мыш үр тайбын эргежөк чугула. Социализм күштерин сырый катты-тырарыңа, улустарын хосталгалыг демиселин бүгү демчег-биле деткин-дирге, чер кырыңа тайбын ханымарыңа утландырган Коммунист партияны болгаш Совет чазактын Ленин чаштыкы политиканың совет кижилер чангыс эл-сепкил-биле деткин турар.

Бистин улусуус империализмниң чимзинишкенин сөрөмчиде-лиг хайгаарал база америк империализмниң агрессия хөдөлгөшкенин, өскө күрүлелерин иштиги черктеринге АХШ-тын холгаараашкыны краң төрөлетеге кайи хире шыгыны айымзы чедирип чурарын меде-реп билдир турар. Коммунист партия болгаш Совет чазак ССРЭ-ни кам-галаары күчүзүн бедиринде, бистин Чепсектиг Күштериниң быжы-лаарыңа бүгү-ле эргежөк чугула демчегелери ап турар.

Совет дайычлар — Коммунист партияның улуг хөдөөнө кылаар чокка бердинге, боттарының Ала-чуртуну шыкы солдары боттарының

Төрөөн чуртуну күрүне эрге-ажыктарынын камгалаыңа илерезин ту-руп турар. Социалистг дем каттыштырылган чурттарыңа акы-хунча армиялары-биле чангыс аай дайыны чыскалга чораш, олар кандыг-даа агрессорну шыла шаваарыңа кезээде белең.

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Бүгү улустун байырламы — Октябрьниң социалистг Улуг революция-зын 48 чыл ою-биле холбаштыр силерге байыр чедирип тур мен.

Шериг болгаш политиктиг билдирини сайзырангайдырыңа, шериг сайгыла-чуртуну болгаш организастыг чорукту быжылаарыңа, шериг-лерин доктаамал дайыны белең бөлүр чоруту тургузарыңа улам ыңайы чедишкенин ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштеринин болуңу бүгү составы-га күзөп тур мен. Бедик революстг сөрөмчидеги сагыңар, бөдүна-рың ымыктыг шериг хулаалгелериң алдарыңа-биле күсөдирең.

Октябрьниң социалистг Улуг революциязын 48 чыл ою демде-лаары-биле дужаарым болза:

Бүгүн, ноябрь 7-де, чер-черини-биле 20 шак турда бистин Төрөөн чур-твустун найысылалы — Москвага, авиделешкен республикаларын на-йысмааларыңа, а ол ышкаш маадыр хоорайларга артиллерияның үжөн уага даштаашкыны-биле салют кылдыр.

Бистин ыңак Төрөөн чуртуус — Совет Социалистг Республикаларын Эвилели дегерейи!

Улуг совет улус болгаш арес-маадырлыг Чепсектиг Күштери дегерей-ни!

Бистин бүгү тилдегидеги сөрүк кийикчи болгаш органи-закчымы — Совет Эвилелиниң Коммунист партиясыңа алдар!

ССРЭ-ниң Камгалаал министрин, Совет Эвилелиниң Маршалы Р. МАЛИНОВСКИЙ.

В. ВОЛЧЕНКОНУ ЧУРААН ПЛАБАДЫ.

Күш-ажалчы, бедиктер

ЧАА БАЖЫН

Кымылдын тулгузулары хоорай-нын ажалчы чонунга Октябрь байырлары таарыштыр эң эки күш-ажалчы бедиктер — чаа чурт-талга бажынарын соңизээр.

Найысмаалдык «Черемухазы» деп адаар чечектелип турар 26 ду-гаар кварталда 30 аал ишти ки-рер чуртталга бажыны ажиттыла-дыр. Бо чаа чуртталга бажыны нийтизи-биле 822 дөрбелчин метр шөлүд ээлеп турар болгаш оон адакмы казында он беш дугаар-лыг аят-сүт магазини база ажит-тыгган.

Чазбн аламы дугаар кварта-лын тулгузулары ам бо квартал-да эң сөөлүгү он дөрт дугаарлыг чуртталга бажынын тулуп турар. Ук бажыны тулгузулар чаа чыл таарыштыр ажиттыла киирер дээт демисежи турарлар. Ол чуртталга бажыны тулуп дооскан соонда бо кварталды чүмү-биле тулутуңган деп санаар.

СҮТ ПРОДУКТУЛАРЫ
НВВУДЗОН

Нити изделерин бүүдүрериниң чыл планын эрктен хунерде куу-сеткен дугайында рапорту Тыва-нын сүт комбинатын ажалчы-нары болгаш ижнер-техниктиг ажалдакчылары кингениер. Олар пландан ажыр 16 муң рубльдиң сүт продуктуларын үндүргөн.

Оон-биле кады продуктуу сай-гарарынын планы база күсөдир-ген. Комбинатын бүүдүргелерин-де, продукцияны асортиментини көбүтөп, шынары мурунда тур-ганымда экижээн.

Ийиги арын

